

"ויירא יעקב מאד ויצר לו" (לב, ח')

" ויירא יעקב " שמא יהרג, " ויצר לו " אם יהרוג... הוא את אחרים (רש"י). לכאורה יש להבין, למה היה חושש פן יהרוג את עשו, והלא בדין הוא שיהרגנו וכמו שאמרו רבותינו חז"ל בתלמוד (סנהדרין עב.). "הבא להרגך השכם להורגו"?

ונראה לומר כי הנה אמרו חכמינו על נירון קיסר שהיה ממלכי אדום ונתגייר ויצא ממנו רבי מאיר וכידוע נקא רבי מאיר בשם "אחרים" "מאן אחרים רבי מאיר" (הוריות יג).

וזהו שכתב רש"י "ויצר לו שמא יהרוג את אחרים" צר היה לו ליעקב אבינו שמא יהרוג את עשו, שממנו עתיד לצאת רבי מאיר המכונה בשם אחרים

ויש מפרשים על פי משל: מעשה שהיה במלך צרפת שהיה לו יועץ חכם חרשים חוזה בכוכבים ובקי באצטגנינות, והיה מגיד לו תמיד נסתרות ועתידות היה מאמין בו מאד לרוב חכמתו, ויעשירהו ויכבדהו. והנה יום אחד נהפך לב המלך עליו, על ידי הולכי רכיל שדיברו לשון הרע על היועץ מרוב קנאתם בו, שכאילו קשר היועץ קשר עם אויבי המלך להדיחו ממלכותו, ותיכף גזר אומר להביא לפניו את היועץ, ועלה בדעתו להכנס עמו בדברים טרם יהרגו כדין מורד במלכות.

והנה כאשר הובא החוזה בכוכבים לפני המלך, פנה המלך בשאלה האם יש בידך לחזות מה צפוי לך בעתות כאלה? ויאמר החוזה יש ויש, אמר לו מלך אם כן הגידה נא לי יום מותך? ויבהל החוזה מאד שהרגיש כי רעה נגד פניו ויתבונן לחשוב במפת הכוכבים בלוחות ויעש כן בחכמה למראה עיני המלך כאילו הוא רואה במפת הכוכבים והמזלות ואחר איזה רגעים השתנו פניו והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו. ויאמר למלך אדוני המלך! הכוכבים גילו לי כי סכנה גדולה מרחפת על ראשי, אולם צר לי מאוד כי על ידי הכוכבים נודע לי שיום מותי יהיה לפני יום מותו של המלך, ולא על עצמי אני דואג, אלא על אדוני המלך כי קרב קצו, וקץ ממלכתו האדירה.

וישתומם המלך למשמע אזניו, כי דברי החוזה הטילו עליו אימה ופחד, ויירא לנגוע בו, ואז הוציא לאור משפטו, ויצא זכאי לפני המלך, ואדרבה שם המלך משמר ללוות את היועץ בכל אשר ילך כי האמין שדברי חזונו יבואו באחרית הימים, ועל זה נאמר (קהלת ז', יב'): "...החכמה תחיה בעליה":

והנמשל הנה ידועים דברי חכמינו (סוטה יג) שרבקה נתנבאה שיעקב ועשו ימותו ביום אחד, כמו שנאמר: "למה אשכל גם שניכם יום אחד": (כו, מה') ואף על פי שמיתתם לא היתה ביום אחד ממש, מכל מקום נקברו ביום אחד, שכאשר עיכב עשו את קבורת יעקב במערת המכפלה, נטל חושים בן דן מקל והכה בראשו של עשו ובא יהודה והשלים הריגתו כמו שכתוב "ידך בעורף אויבך" נמצא שדברי רבקה "למה אשכל גם שניכם יום אחד" נאמרו ברוח הקדש, ולכן "וירא יעקב" שמא יהרג, "ויצר לו" שמא יהרוג ואז ימות גם הוא כאחיו לקיים נבואתה של רבקה (ממרו ר' יוסף עובדיה זצ"ל).

ישראל לסגולתו

עצה שלא יזיקו לו המחשבות זרות

עצה וסגולה נפלאה ישנה לבטל המחשבות זרות העולות לאדם בעל כרחו שלא ישפיעו עליו לרעה, שימסר מודעה וגלוי דעת בכל יום בבקר שהוא מבטל בלבו כל המחשבות הזרות שיבואו ויעלו בלבו היום, וכל מחשבה שהיא נגד רצון ה' הן באמונה, והן בענייני עברה ותאנה, או מדה רעה שתעלה בלבו, ויקשה עליו לסלקה ממנו - שתהא בטלה ומבטלת ואינו חפץ בה כלל, עצה זו גלה לנו ה"בן איש חי" ומובאת היא בסדורי הספרדים. וכן מובא זאת בספר "דרך פקודיך" (מצוה כו), וכתב שם ש"ך קבלנו מרבותינו שהיא סגולה גדולה למסור מודעה זו אפלו בינו לבין עצמו, בכל פעם שיזכר.

וכיון שדברנו בענין המחשבות יש לדעת ידיעה חשובה מאד, שכל המחשבות הזרות התוקפות את האדם, ומתנוצצות לאדם במחו ואין האדם חפץ בהם, ואדרבא מצטער מהם, אין האדם נענש עליהם כלל וכלל, ואדרבא, מקבל שכר על השתדלותו להסיח דעת מהם ולסלקם, וזה גופא תקונו של זה האיש, שפינו שפעם בעבר הרהר מחשבות רעות בחשק וברצון, עתה באים לו אלו בעל כרחו, וכנגד מה שפעם בעבר התענג על מחשבות רעות אלו, עתה תקונו שיהא מצטער מהם, ובזה גופא שמשתדל ללמד ולהתפלל או להתעסק באיזה עסוק על מנת שישחית דעתו מהם, זה גופא תקונו, ובזה מקיים מצות: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

וחשוב לדעת זאת, שכן ישנם הרבה שנשברים מן שיעולים בלבם מחשבות זרות בראשם, ומתעצבים מן למאד, אזי יש להם לדעת שאדרבא, בן שאינם מחזיקים אותם מחשבות בראשם, ומשתדלים להסיח דעת מהם, מקבלים על כך שכר. (הרב יעקב ישראל לוגאסי)

הכנסת אורחים

ד. על-ידי שקר בא לידי גלוי-ערייות ושפיכות-דמים,

וגם מכשיל את הפשרים בגלוי-ערייות ושפיכות-דמים, ומראה התר מן התורה

לשמור על גדרי הצניעות (המשך)

וכבר הזהיר על זה בשו"ת באר שבע בסוף ספרו (באר מים חיים סימן ג) וכתב: תוכחה מגולה יפה ומעולה לדבר עם בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים, ובפרט עם נשים נשואות, שהם מזמרות ומשמיעות קול שיר בזמירות בשבת עם בחורים זקנים עם נערים יחד, ואינם משימים אל לבם שהיא מצוה הבאה לידי עבירה חמורה. ולכן ראוי ונכון לכל אשה כשרה יראת ה' בין שהיא נשואה בין שהיא פנויה בתולה או אלמנה, שלא תשמיע קול שיר בזמירות ולא שום דבר בשום זמן כל זמן שמיסב עמה איש שהיא ערוה עליו. ע"כ.

ואף שהנשים אינן שרות לבדן אלא מצטרפות לשירת הגברים, גם בזה יש לחוש להרהור, שהרי דרך בני אדם כששרים יחד, אזי כל אחד מקשיב היטב לקול השני כדי שבאמת תהיה שירתם ביחד ובקנה אחד, ואם כן נמצא שהגברים מטים אוזנם לקול שירת הנשים, ונכשלים באיסור שמיעת קול ערוה, ולכן אין להקל בזה כפי שכבר ביאר בשו"ת אבני ישפה (חלק ב עמוד יב) בשם רבינו הסטיפלר זיע"א, וכן כתבו בשו"ת אז נדברו (חלק ט סימן נט), ובשו"ת ציץ אליעזר (חלק יד סימן ז), ובספר הליכות בת ישראל (עמוד צ) ועוד. ועיין בשו"ת שרידי אש (חלק א סימן עז). (הרב אברהם ישראל)

משהו לנשמה

במשנה באבות (ב, יז) נאמר: "יהי ממון חברך חביב עליך כשלך". התנא מזהירנו שבמצוות שבין אדם לחברו על האדם לדקדק כבממון שלו. וזהו גם היסוד לקיום המצוות שבין אדם למקום.

צדיקים אינם פושטים ידיהם בגזל וכמובן נוהרים מאוד בשמירה ובהקפדה על ממון הזולת. ומי שלא נוהר בממון חברו לא יינקה מיום הדין.

זהירות בגזל

מעשה נפלא מובא בספר "מורשת אבות" שסיפר רבנו לאפיאן זצ"ל על רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל בעל המעשה: אחד הבחורים המצוינים משיבת "עץ חיים" בוולוז'ין חלה, בהיותו נזקק לטיפול, ארז חבילותיו ונסע לבית הוריו. אחד מחבריו בשיבה נתלווה אליו לכל הדרך. לעת ערב הגיעו לאיזו עיירה והחליטו ללון שם באכסניה. בבוקר נקב בעה"ב את סכום התשלום. מנה הבחור החולה את כספו וראה כי חסר לו מהסכום שבע פרוטות. בעל האכסניה הצהיר כי הוא מאמין לו שבהזדמנות יפרע לו את החוב הקטן. משם המשיכו בדרכם, עד שהגיעו לבית הורי החולה. כאן נפרד החבר מהחולה באיחולי רפואה שלמה במהרה.

לפני שנפרד זכר החולה את החוב, נתן ביד החבר סך שבע פרוטות וביקשו כי בחזרה לשיבה לא ישכח לשלם לבעל האכסניה. הלה הבטיחו לפרוע את החוב ונפרדו לשלום. בנתיים התגברה מחלתו של הבחור ולאחר זמן קצר שבק חיים לכל חי. כשהגיעה הבשורה המעציבה לשיבה ספדוהו ובכו עליו, כי עתיד היה להיות אחד ממאורי הדור.

נהוג היה בשיבת וולוז'ין, כי כל עשרים וארבע שעות היממה, לא פסק קול התורה בהיכל השיבה, והיו המשמרות מתחלפות במשך כל היממה.

באחד הימים כשרבי חיים הסתובב במסדרוני השיבה לאחר חצות הלילה, משקיף, משגיח ומעודד את שקידת התורה בהיכל השיבה, והנה רואה הוא לתדהמתו עין בעין את הבחור הנפטר צועד לקראתו! רבי חיים לא נבהל, ושאל את הבחור: מה נשמע בדין למעלה? כאן גילה לו הבחור הנפטר, כי בהגיעו לפני ביי"ד של מעלה, והחלו לערוך זכויותיו מול חובותיו, התברר כי הינו זך ונקי מכל חטא ועוון. בחור זה היה אחד המצויינים בתורתו ויראתו ומעט עוונות היו לו "שאיין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" ונפסק דינו להיכנס ישר לגן עדן.

והנה בהגיעו לשערי הגן, התייצב השטן, חסם את הכניסה בפניו וזעק כי לא ייתן לו להיכנס, היות ועוון גזל בידו. השטן גילה כי אותו בחור עזב את העולם הזה בהשאירו חוב של שבע פרוטות לבעל האכסניה, ואף כי אינו אשם בעוולה זו, מכיוון שמסר לחברו את הפרוטות ועשה אותו שליח לפרוע את החוב, העיקר הוא שבעל האכסניה נשאר חסר שבע פרוטות, וכי הוא לא ויתר עליהם, אלא האמין שיפרע לו.

עניין זה העסיק את ביי"ד של מעלה והחליטו, היות ומצד אחד אין הבחור אשם כלל וכלל, כי עשה את כל מה שבאפשרותו לעשות. אך מאידך גיסא, נשאר בעל האכסניה עשוק שבע פרוטות, לכן, באופן יוצא מן הכלל, ניתנת רשות לבחור הנפטר להיראות כאדם חי, ולהיפגש עם רבו לבקשו לסדר את תשלום החוב. כל אלו דברי הבחור הנפטר אשר סיפר באוזני רבי חיים.

רבי חיים הבטיחו שייסדר העניין ולפתע נעלם הבחור, חלף ואיננו. רבי חיים קרא לחבר והלה אישר כי אכן קיבל את הפרוטות לפרועם, והצטער מאוד ששכח עד עכשיו מתשלום פעוט זה. הוא נסע שוב לבעל האכסניה ופרע לו את החוב ומאז לא נראה יותר הנפטר, כי הגיע למנוחתו בגניז מרומים.

רבותינו ידעו להקפיד אף על פכים קטנים כפי שנוהר בכך יעקב אבינו. ולא רק מצד ערכם הממוני אלא בעיקר מצד ההכרה שזה ממון שניתן מהקב"ה, ההקפדה אצל רבותינו הייתה כה גדולה שהכירו בערך "דין פרוטה כדין מאה" ובעיקר כאשר מדובר בממון הזולת. (אור דניאל).